

DA SE NE ZABORAVI Društvo za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, uz Europski dan sjećanja na žrtve totalitarnih režima, hodočastilo na naš najveći poluotok

Hodočasnici sa sjevera sjetili se i don Milanovića, zaslužnog za prosvjećenju Istre i pripojenje Hrvatskoj

Zahvaljujući radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za istraživanje, uređenje i održavanje vojnih groblja, groblja žrtava II. svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja, posljednjih godina puno se učinilo da se žrtve ekshumiraju, identificiraju i dostojno i sa sprovodom pokopaju

Ivica Kruhborec
Fotografije snimili:
Ivan Budimir i Franjo Talan

U sklopu projekta „Spomen na žrtve Istre – grobište Tupljak“, potpomognutog od strane Ministarstva hrvatskih branitelja, tridesetak hodočasnika s područja općine Cestica te iz Varaždina i Zagreba posjetilo je grobišta i stratišta Istre te mjesta vezana uz stradanje ljudi u II. svjetskom ratu i poraću, a povodom Europskog dana sjećanja na žrtve totalitarnih režima (23. kolovoza), kao i uz 73. godišnjicu mučeničke smrti blaženog vlč. Miroslava Bulešića. Obilazak je organiziralo Društvo za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, uz podršku biskupa Ivana Milovana i svećenika župa na čijem se prostoru lokacije grobišta nalaze te prijatelja iz Istre.

Grobište Tupljak

Sudionici hodočašća, koje je planirano za 25. i 26. travnja ove godine, a koje je zbog „korone“ odgođeno, prvo su došli do jame Tupljak u općini Pićan kod Labina gdje im je dobrodošlicu po-

želio povjerenik. Prvo je položen vijenac Ministarstva hrvatskih branitelja, koje podupire civilne udruge koje njeguju sjećanje na žrtve, a potom i organizatora hodočašća, Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava iz Varaždina u kojem je i osnovana ova udruga 20. rujna 2000. godine, odnosno poslije ukidanja Saborske komisije za utvrđivanja žrtava II. svjetskog rata i poraća.

Pozdravivši nazočne u ime potpredsjednika Vlade RH i ministra Ministarstva hrvatskih branitelja Tome Medveda, na pomoć oko realizacije projekta biskupu mons. Ivanu Milovanu i Antunu Celiću, predsjedniku povjerenstva Društva za Istru, zahvalio je Franjo Talan, predsjednik Društva

Istarski svećenici stradali u II. sv. ratu i poraću

Na području Istre u II. svjetskom ratu i poraću stradalo je i mučeničkom smrću život završilo 15 svećenika, dva bogoslova i jedan sjemeništara. Uz blaženike, svećenike Franceska Bonifacia (1912.-1946.) i Miroslava Bulešića (1920. – 1947.), stradali su još Rudolf Brnobić (1886. - 1941.), Angelo Tarticchio (1906.-1943.), Šime Milanović (1905.-1943.), Emanuele Ongaro (1884.-1943.), Graziano Zanin (1912.-

1944.), Camilo Ammirati (1876.-1944.), Marco Zelco (1893.-1944.), Mirko Vekjet (1902.-1944.), Luigi Brandosolise (1885.-1944.), Šime Frulić (1868.-1944.), Kazimir Paić (1911.-1945.), Ratimir Beletić (1919.-1947.) i Vlatko Lakoseljac (1924.-1949.), bogoslovi Vladimir Vivoda (1924.-1944.) i Milutin – Gracijano Križmanić (1923.-1945.) i kao najmlađi sjemeništara Antun Kožljan (1927.-1944.).

-U spomen na žrtve stradalih u ratovima i progonima totalitarnih režima XX stoljeća diljem Hrvatske organiziraju se komemoracije, uglavnom uz godišnjice stradanja, a posebno povodom Europskog dana sjećanja na žrtve svih totalitarnih i autoritarnih režima – nacizma, fašizma i komunizma, pa će se tako ove nedjelje na groblju u župi Tomašica pokopati ekshumirane žrtve s tamošnjeg grobišta, a obred ukopa predvodit će mons. Vjekoslav Huzjak, biskup bjelovarsko-križevački, naglasio je Talan.

Anton Celić, povjerenik Društva za Istru i predsjednik podružnice upoznao je hodočasnike o stradanjima u II. svjetskom ratu i poraću na tom dijelu Istre, kao i o žrtvama koje su život skončale u šahtovima rudarskog okna Tupljak, koje je u kasnijem razdoblju zatvoreno. Postavljena je i spomen ploča, a zahvaljujući općini Pićan, oko njega podignuta je betonska ograda te je podalje uređeno igralište.

U završnom dijelu komemoracije nad rudarskim oknom Tupljak, molitvu je, u prisutnosti vlč. Antuna Kolarevića, predvodio biskup u miru, mons. Ivan Milovan.

Jama Golubincina

Od ceste Krnica – Rakalj prema jami-grobištu Golubincina, koju u obišli i u siječnju, hodočasnici su krenuli u procesiji s križem. Pridružio im se i župnik don Graciano Živolić i Dino Bedrina iz Pule, koji ih je upoznao sa žrtvama i stradanjima na tom lokalitetu. Planirali su postaviti spomen križ na ko-

jem je upisan tekst „U spomen na žrtve II. svjetskog rata i poraća – jama Golubincina“. Međutim, s obzirom da je okoliš oko same jame zatrpan velikim količinama svakojakog, što starog, što novog otpada, odustali su od polaganja vijenca i paljenja baterijskih lampiona koje su ponijeli zbog raslinja i drveća.

Ipak, na jednom predjelu na kojem nije bila toliko hrpa otpada, odnosno na lokaciji između jame i šumskog puta, pedesetak metara od ceste Krnica Rakalj, pomolili su se za žrtve jame Golubincina i sve stradale u ratovima i progonima totalitarnih režima, a zatim su krenuli prema župnoj crkvi Sv. Roka. Tu ih je župnik, vlč. Graciano Živolić upoznao s poviješću crkve i župe, a zatim su mu hodočasnici predali križ s molbom da ga postavi kod same jame-grobišta Golubincina, kad se steknu uvjeti, odnosno kad se odstrani otpad i dobije suglasnost vlasnika.

Hodočasnici su posjetili i Vodnjan, odnosno crkvu sv. Blaža i tamošnji Muzeju sakralne umjetnosti u kojem se nalaze tijela svetaca i relikvije, koje su također vezane uz kršenje ljudskih sloboda i progone stanovništva.

Svetvinčenat - blaženi M. Bulešić

Završni dio projekta „Spomen na žrtve Istre – grobište Tupljak“ bio je u Puli i okolici. Kako je mučenička smrt svećenika Miroslava Bulešića (ubijen 24. kolovoza 1947.) vezana uz progone Crkve od strane poratne jugo-komunističke vlasti, prvo su iz Pule krenuli prema Svetvinčentu i crkvi sv. Vinka u kojoj je pokopano tijelo blaženog Miroslava Bulešića. Položili su vijenac kod oltara u kojem je prvotno bio pokopan blaženik, a potom su prisustvovali misi koju je predvodio i prigodnu propovijed održao fra Darko Terpet. Potom je župnik vlč. Darko Zgrablić predstavio životopis blaženog Miroslava, koji je ubijen od „nositelja“ komunističke vlasti u Lanišću.

Pred crkvom sv. Blaža, uz koju je najviši istarski toranj, zahvalili su biskupu Milovanu na pomoći i razumijevanju te snimili jednim zajedničku fotografiju, a zatim ih je „preuzeo“ gospodin Miroslav Jemric i poveo kroz sve dijelove Muzeja, pri čemu ih je upoznao s poviješću crkve.

Žminj i grobište „Širočica“

Nakon Svetvinčenta, uputili su se do crkvice Sv. Marija Svetomere, blizu Žminja gdje su vjernici Porečke i Pulske biskupije 2000. godine podignuli spomen obilježje žrtvama rata i poraća. Tamo su ih pričekali prof. Elvis Orbanić i vlč. Jordan Rovis koji su im govorili o povijesti župe i same crkve. Nakon toga su se uputili prema Pazinu, odnosno župi sv. Lucija gdje ih je čekalo tridesetak župljana i predstavnik braniteljskih udruga iz okolnih mjesta. Priključili su se procesiji koju je od župne crkve poveo vlč. Željko Zec, a zatim su došli do spomen križa postavljene 2015. uz jamu Širočica. I tu je prvo položen vijenac Ministarstva hrvatskih branitelja, a potom i Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava iz Varaždina, nakon čega su zapaljene svijeće koje su po završetku komemoracije odnesene u crkvu sv. Lucije.

Prof. Lidija Vukalović pročitala je promemoriju Ministarstva hrvatskih branitelja vezanu uz žrtve II. svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja, dok je nazočne u ime potpredsjednika Vlade RH i ministra Ministarstva hrvatskih branitelja Tome Medveda pozdravio izaslanik Franjo Talan, koji je zahvalio domaćinima na očuvanju uspomena na progone i žrtve II. svjetskog rata i poraća te obilježavanje njihovih mjesta stradanja.

- Dolazimo iz mjesta na kojem su, na grobištu Pancerica grobište spomen križem 1994. godine obilježili lovci lovačkog društva sv. Hubert Cestica, a uz spomenuto grobište od 2000. godine stoji i spomen kapela. Na tom grobištu komemoracije se u pravilu održavaju od 1995. godine na drugu nedjelju mjeseca lipnja, a na području Varaždinske biskupije je više desetaka spomen križeva i obilježja. Zahvaljujući radu Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za istraživanje, uređenje i održavanje vojnih groblja, groblja žrtava II. svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja, posljednjih godina puno se učinilo da se žrtve ekshumiraju, identificiraju i dostojno i sa sprovodom pokopaju pa su tako sada predstavnici Ministarstva hrvatskih branitelja i članovi brojnih udruga, koje vode brigu da se žrtve iz tog razdoblja ne zaborave, na groblju u župi Tomašica pokopali ekshu-

Groblje Moj mir Pazin

U znak zahvale za doprinos prosvjećenju Istre i njenom pripojenju Hrvatskoj, hodočasnici su se sjetili i don Bože Milanovića (1890-1980), uz kojeg je pokopan i vlč. Antun Hek (1944.-2002.), čijom zaslugom je formiran „Pazinski kolegij“ i „nakladničko poduzeće“ dr. Josip Turčinović koji i danas djeluje u Pazinu. Na grob su položili vijenac i zapalili svijeće, a potom je molitvu predvodio vlč. Željko Zec. Oprostili su se od vrijednog i agilnog župnika i zahvalili mu na susretljivosti i pomoći te vratili na sjever.

mirane žrtve s tamošnjeg grobišta, ukazao je Talan.

Kako je dodao, značajan doprinos na utvrđivanju istine o stradanjima i očuvanju uspomena na prešućivane žrtve II. svjetskog rata i poraća posljednjih nekoliko desetljeća dalo je i daje Hrvatsko žrtvoslovno društvo.

Preko svojih kongresa nastoji da se istina sačuva i prenesu na mlade generacije pa sve pozivam da jedan od slijedećih kongresa posvetimo žrtvama i stradanjima na području Istre, odnosno Porečko i Pulске biskupije, rekao je Talan i još jednom zahvalio svima koji njeguju i čuvaju uspomena na žrtve i stradanja. Potom je o žrtvama grobišta jame Širočica govorio Tomislav Ferencić, koji je naglasio da uz ovu jamu postoji i jama Mandaljevica, a nakon toga pjesnik Ivan Klarić pročitao stihove vlastite pjesme posvećene žrtvama.

Komemoracija žrtvama kod jame Širočica završena je molitvom koju je predvodio vlč. Željko Zec, a potom su se uputili na trag od crkve gdje su se pjesmom Bože čuvaj Hrvatsku oprostili od domaćina i krenuli na završni dio hodočašća, prema Pazinu u kojem su odali počast dvojici svećenika, a onda su krenuli doma.

